

ВІДГУК

офіційного опонента доктора педагогічних наук, професора кафедри мистецької освіти Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка **Растригіної Алли Миколаївни на дисертацію Хоу Їмей «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики»**, подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 – Середня освіта (Музичне мистецтво)

Актуальність теми дослідження та її зв'язок з науковими планами, програмами, темами.

Актуальність дисертаційного дослідження Хоу Їмей є безсумнівною, оскільки порушена здобувачкою проблема тісно корелює з завданнями Нової української школи, спрямованими на виховання інноватора та громадянина, який володіє динамічною комбінацією особистісних якостей, що визначають здатність особи успішно соціалізуватися, серед яких креативність посідає провідне місце. У такому контексті розуміння дисертанткою особистісно-креативного розвитку молодших школярів як одного з аспектів процесу становлення особистості набуває сучасного звучання й зумовлює *своєчасність* розгляду обраної теми дослідження.

Доцільність звернення до проблеми особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики визначається низкою *суперечностей*, на яких слушно акцентує дисертантка й котрі дійсно посилюють значущість звернення до окресленої проблеми. А саме: між прогресивною музично-педагогічною теорією та її впровадженням у практику шкільної музичної освіти; між очевидною необхідністю виховання творчої особистості у процесі навчання музики і відсутністю усвідомлення, а відтак і наукового обґрунтування особистісно-креативного розвитку як основи її становлення; між значущості особистісно-креативного розвитку молодших школярів та сучасним станом музичного навчання; між існуючим педагогічним досвідом щодо розвитку креативності учнів у процесі навчання музики і недостатнім його узагальненням у методичних розробках і

дослідженнях науковців; між сучасними вимогами до уроку мистецтва і рівнем фахової підготовленості вчителів до його якісного проведення з урахуванням креативного розвитку учнів.

На користь доцільності звернення здобувачки до обраної проблеми свідчить і те, що вона входить до плану наукових досліджень кафедри теорії та методики музичної освіти, хорового співу і диригування факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського національного педагогічного університету імені М. П. Драгоманова.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, їх достовірність і наукова новизна.

Високий ступінь обґрунтованості, вірогідності й достовірності наукових положень, висновків і результатів дисертаційного дослідження Хоу Їмей підтверджується глибиною теоретико-методологічної бази дослідження на підґрунті опрацювання філософської, психолого-педагогічної, методичної літератури, його широким загальнонауковим контекстом, проведеною дослідно-експериментальною роботою відповідно до визначених об'єкта, предмета, мети та завдань, комплексом адекватних методів дослідження, кількісною та якісною перевіркою впроваджені в освітній процес розробленої авторкою поетапної методики.

Рецензована дисертаційна робота дає підстави стверджувати, що основні наукові положення та висновки щодо: сутності і змісту особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики; ефективності застосування обраних *підходів* (діяльнісний, особистісний, інтегративний, рефлексивний) та *принципів* організації наукового пошуку; його структурних *компонентів* (емоційно-мотиваційний, когнітивний, діялісно-креативний, поведінковий); *критеріїв, показників, рівнів*, що стали основою сутнісних характеристик досліджуваного явища; *педагогічних умов*, які забезпечують ефективність особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики (встановлення взаємин, що

характеризуються як творча взаємодія між суб'єктами навчання; акцентування педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва; орієнтація навчального процесу на систематичне включення у різні форми музично-творчої активності з акцентом на ігрові; створення креативного середовища) та поетапної методики ефективного формування досліджуваного утворення - викладено логічно і переконливо.

Беззаперечною є й наукова новизна дослідження, оскільки розроблені та перевірені на ефективність педагогічні умови й методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики та визначені здобувачкою характеристичні ознаки досліджуваного феномену в сучасному науковому дискурсі чітко визначеними не були. Критеріям наукової новизни відповідає й представлена дисертанткою організаційно-методична модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Результати дослідження впроваджено в освітній процес факультету мистецтв імені Анатолія Авдієвського НПУ імені М. П. Драгоманова, спеціалізованої школи № 115 імені І. Огієнка м. Києва, КЗ «Ірпінська ДШМ імені М. Вериківського.

Вважаємо, що матеріали дослідження можуть бути рекомендованими до застосування у практичній діяльності викладачами мистецьких шкіл та закладів загальної середньої освіти, керівниками гуртків закладів позашкільної освіти та викладачами ЗВО в курсі з методики музичної освіти, під час підготовки студентів мистецьких спеціальностей до виробничої практики, та у процесі науково-дослідної роботи студентів бакалаврату та магістратури.

Зміст дисертації, її завершеність і оформлення

Дисертація складається з анотацій українською та англійською мовами, вступу, трьох розділів, висновків до кожного розділу, загальних висновків, списку використаних джерел до кожного розділу (разом 207 найменувань, з них 6 – іноземними мовами) та додатків. Загальний обсяг дисертації складає 210 сторінок. Робота містить 23 таблиці, 2 рисунки.

У *Вступі* представлено актуальність звернення до означеної проблеми, досить кваліфіковано й відповідно обраної теми сформульовано категоріальний апарат, коректно окреслено об'єкт і предмет дослідження, а мета і завдання погоджені зі структурою та висновками дослідження.

У *першому розділі* – «Теоретичні основи особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» – розглянуто проблему особистісно-креативного розвитку молодших школярів у теорії та методиці музичного навчання, досліджено сутність і зміст особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Ретельно проведений дисертанткою аналіз науково-теоретичних джерел дозволив узагальнити суперечливі визначення науковців, зважаючи на складність, неоднозначність, динамічність проблеми, і подати авторське розуміння понять «креативність» (с. 52) і «особистісно-креативний розвиток молодших школярів у процесі навчання музики» (с.63), яке є результатом послідовного аналізу понять «особистість», «креативність», «творчість», «розвиток», «творчий розвиток»; розробити компонентну структуру досліджуваного феномена, окреслену в єдності емоційно-мотиваційного, когнітивно-пізнавального, діяльнісно-креативного та поведінково-творчого компонентів; визначити концептуальну основу дослідження, яку складають діяльнісний, особистісний, інтегративний, рефлексивний підходи.

У *другому розділі* – «Методичні засади особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» – на основі аналізу принципових положень щодо навчальної діяльності молодших школярів розкрито принципи та педагогічні умови особистісно-креативного розвитку молодших школярів, у обґрунтуванні яких дисертантка виходить з ключового поняття для визначення умов творчої діяльності, яким є взаємодія; представлено розроблену організаційно-методичну модель особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Важливою видається опора дисертантки на беззаперечну тезу стосовно загального розвивального потенціалу музики, особливо для дітей молодшого

шкільного віку, яка є основою в обґрунтуванні поетапної методики особистісно-креативного розвитку саме у процесі навчання музики. У зв'язку з цим у розділі детально розглянуто вікові особливості дітей цієї вікової категорії.

У *третьому розділі* – «Експериментальне дослідження особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» – представлено хід і результати дослідно-експериментальної роботи у вигляді констатувальної діагностики, формувального експерименту, аналізу результатів дослідження.

Цінність цього розділу підтверджується визначеними критеріями оцінки рівнів особистісно-креативного розвитку молодших школярів (ступінь емоційно-мотиваційної спрямованості молодших школярів до самостійної продуктивної музично-творчої діяльності; міра здатності до сприймання і осмислення мистецьких явищ; міра здатності до застосування набутих інтегрованих знань, навичок, умінь у практичній творчій діяльності; ступінь вираженості адекватності сприйняття та моделювання нестандартних схем поведінки і спілкування у творчому процесі).

Проведена діагностика яких засвідчила переважання середнього та низького рівнів. Результати формувального експерименту показали значне підвищення рівня особистісно-креативного розвитку молодших школярів експериментальної групи у процесі навчання музики.

Варто відзначити, що зміст формувального експерименту відрізняється насиченістю та динамічністю. На основі опрацьованої науково-методичної літератури у контексті дослідження дисертантка робить наголос на літературно-художній, ігровій, навчальній, ситуаційній та комунікативній творчості, у яких розкривається особистісно-креативний розвиток молодших школярів.

Цікаво і методично доречно дисертанткою продумана послідовність застосування методів і засобів навчання від етапу до етапу. Так, розроблене творче завдання щодо настрою в музичному творі на першому етапі продовжується зверненням до методики графічної візуалізації програмної музики («музична графіка» та методу переведення музичного образу на мову

інших видів мистецтва), потім логічно застосовуються метод емоційного осягнення художнього образу у контексті інших видів мистецтва (ознайомлення з літературним твором, живописом, мультфільмом), метод художньо-творчого аналізу – порівняння, співставлення засобів виразності та узагальнення. Завершується розпочата робота уже на наступному етапі створенням попури. При цьому заслуговує на увагу вибір мистецького матеріалу, в першу чергу, музичного матеріалу для слухання та інтерпретації.

Вартує уваги методично грамотне застосування методу проєктів. Беззаперечною є його значимість для розвитку пізнавальних здібностей учнів, активності і самостійності, критичного, креативного мислення, навичок роботи в колективі, спілкування в соціумі, уміння приймати оцінку інших.

У висновках, поданих відповідно до поставлених завдань, представлено переконливий аналіз результатів дослідження.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях

Основні теоретичні положення та висновки дисертаційної роботи висвітлено 8 науково-методичних публікаціях (7-одноосібних, 1-у співавторстві), з яких 4 одноосібні статті опубліковано в наукових фахових виданнях України з педагогіки, 1 – у зарубіжному науковому виданні. Таке представлення результатів наукового пошуку Хоу Їмей є достатнім. Кількість публікацій, обсяг, якість, повнота висвітлення результатів та розкриття змісту дисертації відповідає встановленим вимогам. Зазначені публікації повною мірою розкривають основні наукові положення дисертації.

Крім того, основні положення дисертаційного дослідження доповідались на міжнародних, всеукраїнських, регіональних, міжвузівських науково-практичних конференціях. Спрямованість науково-практичних конференцій, де відбулася апробація дисертації, характер статей дисертантки, в яких відображено основні положення і результати проведених досліджень, повною мірою розкривають досліджувану проблему. Відтак, маємо підстави вважати, що дисертація пройшла належну апробацію, є самостійною науковою працею, що має завершений характер. Тож, опрацювання тексту дисертаційної роботи

дає підстави стверджувати, що за структурою та змістом вона відповідає оновленим вимогам до присудження наукового ступеня доктора філософії.

Значущість отриманих результатів дослідження для науки і практики

До науково обґрунтованих результатів виконаного Хоу Їмей дослідження, котрі мають досить вагомий науковий новизну й дають підстави кваліфікувати його як таке, що привносить нове розв'язання досліджуваної проблеми відносяться:

- *Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики*, котра коректно обґрунтована, успішно перевірена та впроваджена в навчальний процес ЗЗСО;
- *Компонентна структура особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики, критерії, показники та рівні* розвиненості означеного феномена;
- *Педагогічні умови та принципи* ефективної організації процесу особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики.

Вагомим заслугою дисертантки є й те, що у межах проведеного дослідження нею було уточнено сутність поняття «особистісно-креативний розвиток молодших школярів», удосконалено форми та методи, спрямовані на особистісно-креативний розвиток молодших школярів у процесі навчання музики та подальшого розвитку набули науково-педагогічні ідеї щодо творчої діяльності молодших школярів у процесі навчання музики.

Дискусійні положення та зауваження до дисертації.

У цілому позитивно оцінюючи науково-практичні результати представленої Хоу Їмей дисертації, вважаємо за потрібне висловити окремі зауваження і побажання дискусійного плану:

1. У другому розділі дисертації, у ході визначення педагогічних умов, творча взаємодія в контексті дослідження ґрунтується на засадах особистісного та діалогічного підходів. Зважаючи на доцільність такого

обґрунтування, виникає питання, чому діалогічний підхід не розкрито детально як один із значущих для вирішення проблеми особистісно-креативного розвитку молодших школярів.

2. Розкриваючи важливість педагогічної майстерності щодо особистісно-креативного розвитку молодших школярів, бажано було б більш широко розкрити питання готовності вчителя музичного мистецтва до організації творчої діяльності учнів в умовах ЗЗСО.

3. Відзначаючи наукову ґрунтовність і новизну розробленої та експериментально перевіреної методики особистісно-креативного розвитку молодших школярів, зауважимо, що, на наш погляд, варто було б детальніше розкрити специфіку застосування методів оцінювання і самооцінювання у процесі навчання музики молодших школярів.

4. Конкретизуючи результати експериментальної роботи, на нашу думку, доцільно було б представити їх унаочнення у вигляді діаграм та графіків.

5. У тексті дисертації зустрічаються текстові та стилістичні огріхи та неточності.

Викладені зауваження та побажання не зменшують теоретичного та практичного значення дослідницької роботи, результати якої засвідчують актуальність порушеної проблеми, вірогідні шляхи її вирішення і не впливають на загальну позитивну оцінку.

Загальні висновки щодо відповідності дисертації встановленим
вимогам

Враховуючи актуальність дослідженої проблеми, наукову новизну положень дисертації, обґрунтованість і достовірність отриманих результатів, їх теоретичну і практичну значущість, вважаємо, що дисертація «Методика особистісно-креативного розвитку молодших школярів у процесі навчання музики» є самостійною, завершеною науковою роботою, відповідає вимогам наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12.01.2017 р. «Про

затвердження Вимог щодо оформлення дисертації» (zareestrovanoго в Міністерстві юстиції України 03 лютого 2017 року за № 155/30023), а також відповідає вимогам пунктів 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 року № 167), а її авторка Хоу Їмей, заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філософії за спеціальністю 014 Середня освіта (Музичне мистецтво).

Офіційний опонент:

доктор педагогічних наук,
професор кафедри мистецької освіти
Центральноукраїнського державного
педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

 Алла РАСТРИГІНА

Підпис Алли РАСТРИГІНОЇ засвідчую

Проректор з наукової роботи

 Лілія КЛОЧЕК